

KORXONADA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANISHIDA STANDARTLASHTIRISH TIZIMINING TASHKILY VA METODOLOGIK ASOSLARI

Temirova Dilnoza Sirajiddin qizi

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti

“Metrligiya, standartlashtirish va sifatni boshqarish”

yo‘nalishi magistranti

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi korxonada innovatsion faoliyatni rivojlantirish jarayonida standartlashtirish tizimining tashkiliy va metodologik asoslari tahlil etiladi. Innovatsion jarayonlarning murakkabligi va noaniqligi sharoitida moslashuvchan standartlashtirish modeli, raqamli standart boshqaruv tizimi, riskga asoslangan yondashuv, xodimlar kompetensiyasini me‘yorlashtirish hamda xalqaro standartlar integratsiyasining strategik ahamiyati ilmiy asoslangan holda ochib beriladi. Tesis korxonalarda innovatsion texnologiyalarni joriy etishning zamonaviy mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qiluvchi yangi ilmiy takliflar, konseptual yondashuvlar va tizimli boshqaruv modellarini taklif etadi. Tadqiqot natijalari innovatsion boshqaruvni modernizatsiya qilish, samaradorlikni oshirish va korxonalar raqobatbardoshligini kuchaytirishga qaratilgan amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: Innovatsiya, standartlashtirish, metodologiya, tashkiliy asoslar, raqamli standartlar, riskga asoslangan boshqaruv, kompetensiya standartlari, innovatsion jarayonlar, texnik reglamentlar, xalqaro integratsiya.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar o‘z innovatsion salohiyatini oshirish orqali tez o‘zgaruvchan bozor talablariga moslashishga intilmoqda. Innovatsion faoliyatning samarali tashkil etilishi esa faqat ilg‘or texnologiyalarni qo‘llash bilan emas, balki ushbu jarayonlarni tartibga soluvchi standartlashtirish tizimining ilmiy asoslari bilan ham bevosita bog‘liqdir. Standartlashtirish innovatsion jarayonni cheklovchi emas, balki uning izchil, xavfsiz, sifatli va boshqariladigan tarzda amalga oshirilishini ta‘minlovchi asosiy mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Bugungi kunda an‘anaviy standartlar o‘rnini moslashuvchan, jarayonlar dinamikasiga tez moslasha oladigan va raqamli texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan standartlashtirish modellari egallamoqda.

Korxonalarda innovatsion faoliyat odatda g‘oyaning shakllanishi, sinov ishlari, tajriba-sanoat bosqichlari, joriy etish va tijoratlashtirish kabi ketma-ket jarayonlarni o‘z ichiga oladi. Har bir bosqich o‘ziga xos noaniqlik va xavf omillariga ega bo‘lib, ularga o‘z vaqtida ta‘sir ko‘rsatishning eng samarali yo‘li — jarayonlarni standartlashtirishdir. Bu yondashuv g‘oyadan yakuniy mahsulotgacha bo‘lgan jarayonni yagona metodik platformaga soladi, vaqt va resurslarni optimallashtiradi, sifat barqarorligini ta‘minlaydi, texnologik xavflarni oldini oladi. Ayniqsa, innovatsion texnologiyalar bilan ishlashda me‘yoriy talablarning o‘zgaruvchanligi korxonalardan yuqori darajadagi moslashuvchanlikni talab qiladi.

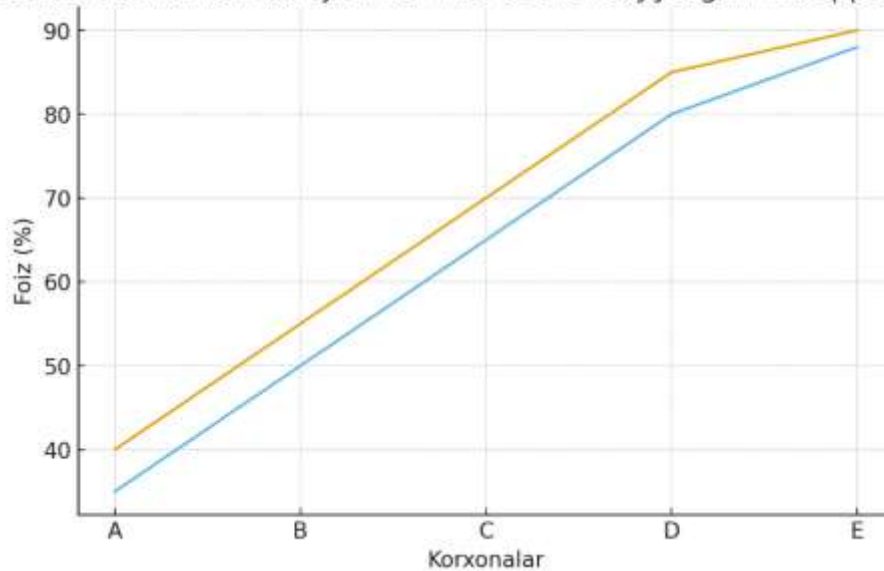
Zamonaviy innovatsion korxonalarda moslashuvchan standartlashtirish modeli tobora ommalashib bormoqda. Ushbu model standartlarni qat‘iy va o‘zgarmas me‘yorlar emas, balki doimiy takomillashib boruvchi, tajriba natijalariga mos ravishda yangilanadigan dinamik tizim sifatida talqin qiladi. Mazkur yondashuv korxonalarga bozordagi o‘zgarishlarga tez javob qaytarish, texnologik

yangiliklarni qisqa muddatlarda joriy etish, jarayon xatoliklarini erta aniqlash va iterativ takomillashtirish imkonini yaratadi. Natijada innovatsion loyihalar joriy etilish tezligi oshadi va me'yoriy to'siqlar kamayadi.

Innovatsion faoliyatda raqamlashtirilgan standart boshqaruv tizimining ahamiyati alohida e'tiborga loyiq. Elektron standartlar arxitekturasi korxonalariga standart versiyalarini boshqarish, ularning amal qilish muddatini nazorat qilish, xodimlar uchun vizual ko'rinishdagi yo'riqnomalar yaratish, audit jarayonlarini avtomatlashtirish kabi imkoniyatlarni beradi. Bu esa standartlashtirishni faqat hujjatlar yig'indisi emas, balki real vaqt rejimida ishlaydigan, axborot texnologiyalari bilan to'liq integratsiyalashgan boshqaruv tizimiga aylantiradi. O'zbekiston sanoat korxonalarida ushbu yondashuvni joriy etish raqobatbardoshlikni keskin oshirishi mumkin.

Korxonalarda standartlashtirish darajasi oshishi bilan innovatsion tayyorgarlik ko'rsatkichlari o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjud. Quyidagi jadvalda bir qator shartli korxonalar misolida standartlashtirish yetukligi va innovatsion tayyorgarlik darajasining o'zaro dinamikasi keltirilgan.

Standartlashtirish darajasi va innovatsion tayyorgarlik taqqoslanishi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, standartlashtirishning tizimli joriy etilgan korxonalarda (C, D, E) innovatsion faoliyatning boshlang'ich bosqichlari ham yuqori darajada shakllangan.

Innovatsion jarayonlarning xavf omillari yuqori bo'lganligi sababli, riskga asoslangan standartlashtirish yondashuvi ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Xalqaro ISO 31000 va ISO 56002 standartlari tavsiyalariga asoslanib, korxonalar xavflarni aniqlash, ularning ehtimolligi va oqibatini baholash, tavakkalchiliklarni kamaytiruvchi protseduralarni ishlab chiqish va ularni doimiy monitoring qilish tizimiga ega bo'lishi lozim. Bunday yondashuv texnologik xavfsizlikni, ishlab chiqarish barqarorligini va innovatsion jarayonlarning uzluksizligini ta'minlaydi.

Innovatsion faoliyatni muvaffaqiyatli yuritishning yana bir muhim omili — xodimlar kompetensiyasining standartlashtirilgan tizimini yaratishdir. Innovatsion jarayonlarda ishtirok etuvchi mutaxassislarning bilim, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan aniq me'yorlar belgilansa, korxonada malaka nomutanosibli, texnik xatoliklar va noto'g'ri qarorlar qabul qilinishi minimal darajaga tushiriladi. Kompetensiya standartlari asosida o'qitish tizimi, raqamli trening

modullari, simulyatsiya asosidagi o‘quv platformalari va ichki sertifikatlash mexanizmlarining joriy etilishi innovatsion jarayonlarning sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Bugungi global bozor sharoitida korxonalarining raqobatbardoshligi ko‘p jihatdan xalqaro standartlarga integratsiyalashuv darajasiga bog‘liqdir. ISO, IEC va EN tizimidagi talablarning o‘zlashtirilishi, mahalliy standartlarning ularga muvofiqlashtirilishi, texnik to‘siqlarning qisqarishi va eksport salohiyatining oshishiga xizmat qiladi. Xalqaro standartlar integratsiyasi korxonaning ichki boshqaruv tizimini modernizatsiya qiladi, texnologik moslashuvchanlikni kuchaytiradi va innovatsion mahsulotlarni global bozorga chiqarish imkoniyatini oshiradi.

Xulosa: Yuqoridagi ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, korxonalarda innovatsion faoliyatni samarali rivojlantirish faqat yangi texnologiyalar bilan emas, balki ularni tartibga soluvchi va boshqaruvchi zamonaviy standartlashtirish tizimini shakllantirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Moslashuvchan standartlashtirish modeli, raqamlashtirilgan standart boshqaruvi, riskga asoslangan yondashuv, xodimlar kompetensiyasini me‘yorlashtirish va xalqaro standartlar integratsiyasi korxonalarda innovatsion boshqaruvni yangi bosqichga olib chiqadi. Ushbu ilmiy yondashuvlarning joriy etilishi korxonalarining samaradorligini oshiradi, xavfsizlik darajasini mustahkamlaydi, texnologik jarayonlar sifatini yuqori bosqichga ko‘taradi va global raqobat sharoitida barqaror rivojlanishni ta‘minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdug‘aniyev, A. *Innovatsion menejment asoslari*. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020.
2. Rasulov, B. va Xudoyberdiyev, M. *Standartlashtirish va sertifikatlashtirish tizimi*. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2019.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 8-maydagi PF–5998-son Farmoni. *Innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida*.
4. Mirzaxmedov, A. *Innovatsion iqtisodiyot va texnologik taraqqiyot*. – Toshkent: “Universitet”, 2021.
5. Saidov, U. *Texnik tartibga solishning nazariy asoslari*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018.
6. Karimov, S. *Mahsulot sifati va standartlashtirish*. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017.
7. O‘zbekiston Respublikasi “Texnik jihatdan tartibga solish to‘g‘risida”gi Qonuni, 2022.
8. Jo‘rayev, N. *Korxonalarda innovatsion boshqaruv mexanizmlari*. – Toshkent: TDIU, 2022.
9. Yo‘ldoshev, J. *Innovatsion faoliyatni tashkil etish metodologiyasi*. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2016.
10. Raxmonov, K. *Strategik menejment*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
11. Murodova, D. *Mahsulotlarni sertifikatlash va sifatni boshqarish*. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2018.
12. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 2-avgustdagi 610-son qarori. *Standartlashtirish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida*.
13. Qodirov, A. *Innovatsion jarayonlarning iqtisodiy samaradorligi*. – Toshkent: “Iqti-sodiyot va ta‘lim”, 2019.
14. Najmiddinov, O. *Sanoat korxonalarida menejment tizimlarini baholash*. – Toshkent: “Innovatsiya zaminlari”, 2020.
15. Shodmonov, S. va Rustamov, M. *Bozor iqtisodiyoti va modernizatsiya jarayonlari*. – Toshkent: “Sharq”, 2017